

adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

Nader onderzoek Wet natuurbescherming

Amersfoort, Scholen- en voorzieningen- cluster Laak 2B

Ontwikkelbedrijf Vathorst Beheer BV

Datum: 1 november 2022

Projectnummer: 200409.02

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
1.3	Kwaliteitsborging	6
1.4	Definitie product	7
2	Wettelijk kader	8
2.1	Verboden en zorgplicht	8
2.2	Opzetvereiste	9
2.3	Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing	9
3	Ecologie van soorten	11
3.1	Steenuil	11
3.2	Steenmarter	11
3.3	Heikikker	12
3.4	Poelkikker	12
4	Onderzoekmethodiek	14
4.1	Steenuil	14
4.2	Steenmarter	15
4.3	Heikikker	16
4.4	Poelkikker	17
5	Resultaten	18
5.1	Steenuil	18
5.2	Steenmarter	19
5.3	Heikikker	20
5.4	Poelkikker	21
6	Conclusie en advies	22
6.1	Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?	22
6.2	Broedperiode en zorgplicht	22
6.3	Vervolgstappen	22

Geraadpleegde literatuur

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In het noorden van Amersfoort, direct ten westen van de nieuwbouwwijk “Laak-Zuid” bevindt zich een polderlandschap. De initiatiefnemer is voornemens om op deze locatie een park, een scholencomplex en parkeergelegenheid te realiseren.

Voor de vaststelling van een nieuw bestemmingsplan is het noodzakelijk dat de haalbaarheid ervan wordt aangetoond. Er dient daarom vanuit de ecologie onderzocht te worden of met de ruimtelijke ontwikkelingen die het plan toestaat sprake is van overtreding van de geldende natuurwet- en regelgeving. In dit kader heeft SAB reeds een quick scan natuur (SAB, 2021) uitgevoerd. Uit deze quick scan blijkt dat op voorhand de aanwezigheid van essentieel elementen voor de steenuil, steenmarter, heikikker en poelikker niet kan worden uitgesloten. Voorliggende rapportage zet de bevindingen van het nader onderzoek naar deze soorten uiteen.

Het doel van het hierna beschreven onderzoek is om de aan- of afwezigheid aan te tonen van voornoemde soorten en om vast te stellen wat de functies van het plangebied en het omliggende terrein voor deze soorten zijn. Uiteindelijk wordt op basis van deze bevindingen een advies uitgebracht over de wettelijke consequenties hiervan en eventuele vervolgstappen die noodzakelijk zijn.

1.2 Plangebied

1.2.1 *Huidige situatie*

Het plangebied bevindt zich aan de noordkant van Amersfoort, tussen de bebouwde kom en het kanaal “Laak” (gemeente Amersfoort, provincie Utrecht). De omgeving van Amersfoort kenmerkt zich door poldergebied ten noorden en bosgebied ten zuiden van de stad.

De directe omgeving van het plangebied kenmerkt zich door poldergebied ten westen, het kanaal “Laak” ten noorden, een nieuwbouwwijk ten oosten en een vuilstort ten zuiden van het plangebied. Navolgende afbeeldingen geven de globale ligging van het plangebied weer.

Topografische kaart met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: PDOK.

Luchtfoto met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: PDOK.

Op 6 juli 2021 is een veldbezoek uitgevoerd ten behoeve van de quick scan natuur. In het zuidelijk deel van het plangebied is veel ruigte aanwezig. Hier is veel materiaalopslag aanwezig, waaronder veel grondopslag welke regelmatig wordt verplaatst. Er is veel reliëf aanwezig en op verschillende plaatsen zijn poelen ontstaan. Dit reliëf is al langere tijd aanwezig, aangezien er een rijke begroeiing aanwezig is in deze delen van het plangebied. Er zijn twee velden met ruigte en grondopslag aanwezig en er is één maïsakker in het zuidelijk deel van het plangebied aanwezig. Deze percelen worden omsloten door afwateringsloten. Verder loopt langs de oostelijke grens van het plangebied een bredere watergang met flauwe oevers en veel oevervegetatie. Het noordelijk deel van het plangebied bestaat uit voormalige agrarische percelen die nu braakliggen. Er is weinig begroeiing en geen reliëf in dit deel van het plangebied aanwezig. Navolgende afbeeldingen geven een impressie van het plangebied ten tijde van het veldbezoek.

Watergang langs oostkant plangebied.

Overzicht zuidelijk deel van het plangebied.

Poel in de ruigte.

Poel in de ruigte.

Materiaalopslag.

Maïsakker.

Grondwal in het midden van het plangebied.

Noordelijk deel van het plangebied.

1.2.2 Toekomstige situatie

Voor de locatie is een divers programma beoogd, bestaande uit:

- scholencluster met twee basisscholen (verplaatsing vanuit elders in de wijk);

- 40 appartementen met in de plint (commerciële) voorzieningen (maximaal 300 m²) voor detailhandel/zakelijke dienstverlening (geen supermarkt);
- hockeyvelden;
- een parkeerterrein ten behoeve van de scholen en de hockeyvelden;
- een park.

Voor de voorgenomen plannen wordt er vanuit gegaan dat eerst het hele plangebied bouwrijp wordt gemaakt voordat de plannen worden gerealiseerd. Hiervoor zal het aanwezig groen verwijderd worden en de watergangen (deels) gedempt worden.

Overzicht plandelen, het plangebied rood omlijnd (Bron: Ontwerpbureau voor stedenbouw en landschapsarchitectuur West 8).

1.3 Kwaliteitsborging

Kwaliteit van het ecologisch onderzoek en het geleverde product staat bij SAB hoog in het vaandel. Mede daarom zijn wij aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus (NGB); de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Om te allen tijde aan onze standaard te voldoen, hanteren wij de volgende werkwijze:

- Het onderzoek wordt uitgevoerd conform geldige onderzoeksprotocollen, zoals het vleermuisprotocol (2021), de kennisdocumenten van BIJ12 (2017) en de soortinventarisatieprotocollen van het NGB (2017).
- Het afwijken van de protocollen vindt enkel plaats indien dit ecologisch goed te onderbouwen en te rechtvaardigen is.

- Het onderzoek wordt enkel uitgevoerd door deskundigen op het gebied van de betreffende soorten. Ecologen in opleiding tot deskundige zijn tijdens veldonderzoek altijd onder begeleiding van een deskundige. Onder een ecologisch deskundige verstaan we iemand met aantoonbare ervaring en kennis op het gebied van soort-specifieke ecologie en die voldoet aan één of meerdere van onderstaande punten (www.rvo.nl):
 - 1 Hij/zij heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
 - 2 Hij/zij heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
 - 3 Hij/zij is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
 - 4 Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied;
 - 5 Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming van de Nederlandse natuur.
- Nadat het eerste conceptrapport gereed is, beoordeelt een collega het rapport op inhoud en vorm. De auteur verwerkt de geplaatste opmerkingen of bespreekt deze met de beoordelaar om zo tot een eensluidend advies te komen.

1.4 Definitie product

Het product wat in deze rapportage geleverd wordt is een “nader onderzoek beschermde soorten” conform de begrippenlijst van het Netwerk Groene Bureaus (NGB 2020) en omvat daarmee alle eisen die het NGB aan dit product stelt.

2 Wettelijk kader

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming (wetten.overheid.nl). De artikelen waarin in dit hoofdstuk naar wordt verwezen, komen allen uit deze wet.

2.1 Verboden en zorgplicht

Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1 tot en met 3.4), voor habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5 tot en met 3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

Naast de beschermde dier- en plantensoorten geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zo veel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2.1.1 *Vogelrichtlijnsoorten*

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant, zoals vermeld in artikel 3.1: het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen, het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze soorten te beschadigen of te vernielen of nesten van vogels weg te nemen. Ook is het verboden deze soorten opzettelijk te storen wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort.

De verboden in de wet zorgen voor een goede bescherming van nesten van alle in het wild levende vogelsoorten tijdens het broedseizoen. Globaal loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus, maar ook de nesten van broedende vogels buiten deze periode zijn beschermd. Daarnaast zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd, dus ook als ze niet als broedlocatie worden gebruikt. Het betreft dan over het algemeen soorten die hun nest het gehele jaar als verblijfplaats gebruiken of soorten die niet of nauwelijks in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

2.1.2 *Habitatrichtlijnsoorten*

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant, zoals vermeld in artikel 3.5: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te onwortelen of te vernielen.

2.1.3 Andere soorten

Naast de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten worden in de wet nog een aantal andere dier- en plantensoorten beschermd. Voor deze soorten zijn bij ruimtelijke ingrepen de volgende verboden relevant, zoals is weergegeven in artikel 3.10: het is verboden de beschermde diersoorten opzettelijk te doden of te vangen en om de vaste voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en het is verboden om de beschermde plantensoorten opzettelijk te plukken, ontwortelen of te vernielen.

2.2 Opzetvereiste

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert (Europese Commissie, 2007). Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

2.3 Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden (artikel 3.10, lid 2). De provincie Utrecht heeft besloten voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aardmuis, bosmuis, bunzing, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, hermelijn, huisspitsmuis, konijn, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, wezel, woelrat, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en middelste groene kikker.

Daarnaast zijn de in paragraaf 2.1.1 beschreven verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode (artikel 3.31). Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de Vogelrichtlijnsoorten, de Habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (artikel 3.31, lid 1 onder d). Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden (artikel 3.8 lid 1 en artikel 3.10 lid 2). Ook hierbij geldt voor vogelrichtlijnsoorten en

habitatrichtlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen (artikel 3.8 lid 5). Voor de andere beschermde soorten zijn, naast deze wettelijke belangen, ook nog aanvullende belangen geldig (artikel 3.10 lid 2).

3 Ecologie van soorten

3.1 Steenuil

De steenuil is de kleinste uilensoort die in Nederland broedt. Ze zijn met name gebonden aan kleinschalig agrarisch cultuurlandschap. Koppeltjes steenuilen zijn territoriaal en verblijven het hele jaar binnen hun territorium. Het activiteitengebied rond de nestplaats is enkele honderden meters groot, waarbij de grootte van het territorium varieert van circa 5 tot 30 hectare. De grootte van het territorium hangt af van het voedselaanbod en ook van de leeftijd van het mannetje. Voor een ervaren mannetje voldoet een kleiner territorium dan voor een onervaren mannetje (Bijl2, 2017). Een koppel steenuilen blijft in principe voor het leven bij elkaar. Alleen bij uitzondering gaat één van de partners naar een nabijgelegen territorium.

Het voedsel van de steenuil is zeer gevarieerd. De steenuil jaagt het liefst op muizen, aangezien dit voor een steenuil een relatief grote prooi is en daarmee veel voedsel oplevert. Indien muizen minder voorhanden zijn, wordt ook gejaagd op kleine vogels, kevers, andere insecten, kikkers, salamanders en regenwormen. Per jaar kan het voedselaanbod sterk verschillen in een territorium. Daarom is een gevarieerd leefgebied met daarin een divers prooiaanbod van groot belang. Een gevarieerd leefgebied bestaat uit een open tot halfopen landschap met afwisselend korte en verruigde vegetatie, erven met bebouwing, beplanting, moestuinen en kleine weilanden. In grootschalige landbouwgebieden is de steenuil afhankelijk van gevarieerde erven bij boerderijen of vrijstaande huizen. Belangrijk is verder dat het territorium grotendeels vrij is van verstoring of versnippering door grote wegen (Bijl2, 2017; vogelbescherming.nl). De nesten van steenuilen bevinden zich vooral op de erven van boerderijen en woningen in agrarisch gebied en aan dorpsranden. De nesten zitten daar op rustige plekjes in bebouwing, in een steenuilenkast of in holtes in knotbomen of oude hoogstamfruitbomen. De steenuil is trouw aan de nestplek, maar kan binnen het territorium ook wel van nestplaats wisselen.

De voortplantingsperiode begint met de baltsperiode. In zachte winters begint dit in januari, anders in februari. In de baltsperiode die ongeveer tot en met april duurt, zijn de steenuilen zeer actief met het bewaken van hun territorium, door middel van het produceren van een territoriumroep. De eieren worden gebruikelijk gelegd tussen april en half mei. De eieren worden daarna ongeveer 26 dagen bebroed, waarna de jongen nog wekenlang worden verzorgd en gevoerd. Vanaf augustus verlaten de jonge steenuilen het ouderlijk territorium. Gedurende de voortplantingstijd wordt de nestplaats door steenuilen zeer intensief gebruikt. Maar ook buiten deze periode wordt de nestplaats gebruikt, zij het minder vaak (Bijl2, 2017; sovon.nl).

3.2 Steenmarter

De steenmarter leeft bij voorkeur in een kleinschalig, parkachtig landschap. De soort is met name aanwezig in de nabijheid van dorpen, boerderijen en ook steden. Elementen als groenstroken, heggen, bosjes en greppels zijn belangrijk voor het vinden van voedsel en als dekking. Binnen zijn leefgebied heeft de steenmarter vele schuilplaatsen, zoals boomholtes, takkenhopen, dicht struweel en ruimtes in bebouwing.

Hier bewoont de soort bijvoorbeeld zolders, kruipruimtes of ruimtes in de spouw (www.zoogdiervereniging.nl).

De steenmarter is een nachtdier dat van zonsondergang tot zonsopgang actief is. In de zomermaanden is hij soms ook 's ochtends vroeg op pad. Per nacht kan een steenmarter wel 10-15 km afleggen, maar meestal legt een mannetje 5 km af en een vrouwtje 3 km. Bij koud of stormachtig weer verlaat hij soms dagenlang zijn rustplek niet, terwijl regen geen belemmering voor hem vormt. De steenmarter beweegt zich galopperend voort, kan goed klimmen en hij kan sprongen maken van anderhalve meter. Hoewel hij kan zwemmen, probeert hij dat te vermijden.

De steenmarter eet zowel plantaardig als dierlijk voedsel. Hij heeft een veelzijdig menu. Hij eet o.a. muizen, ratten, egels, jonge konijnen, vogels, eieren, kevers, rupsen, kikkers en regenwormen. Ook eet hij, vooral tussen juli en december, veel vruchten en bessen, zoals bramen, bessen van vogelkers en zwarte nachtschade, appels, peren en kersen. In de winter eet hij ook wel spitsmuizen. Steenmarters eten ook menselijk voedsel, zoals brood. Befamd is hij voor z'n voorliefde voor eieren (van kip, eend, fazant) die hij versleept naar een rustig plekje. In de buurt van de schuilplaats van de steenmarter zijn soms kleine voedselvoorraden te vinden. Deze zijn vaak onbedekt en zijn te vinden bij hooibergen, in schuurtjes of op zolders of in nissen en spleten van grotten en steengroeven. Steenmarters maken veelal geen echt nest; meer een schuilplaats in een kier of nis met diverse voorhanden zijnde materiaal.

3.3 Heikikker

De heikikker komt voor in hoogveen, vochtige heide, voedselarme tot matig voedselrijke vennen, in laagveengebieden, beekjes en andere waterpartijen, blauwgraslanden, broek- en ooibossen, beek- en rivierdalen, uiterwaarden en de vochtige duinen van Texel en Schouwen. In de veenweidegebieden en in het rivierengebied komt de soort ook in extensief beheerd agrarisch grasland voor (BIJ12 2017). Dieren trekken afhankelijk van de temperatuur meestal eind februari of begin maart naar het voortplantingsbiotoop. (Creemers & van Delft 2009). Het voortplantingsbiotoop bestaat uit ondiepe stilstaande wateren met oevervegetatie (Creemers & van Delft 2009, Govers et al., 2015). De meeste eieren worden in maart en soms in april gelegd. Na de ei-leg verlaten de dieren het water. De juvenielen verlaten het water in juni. De dieren overwinteren op het land van eind oktober tot begin maart ingegraven op vorstvrije plekken. (BIJ12 2017, Creemers & van Delft, 2009).

3.4 Poelkikker

De poelkikker leeft vooral in gebieden met zwak zure, oligotrofe, schone, stilstaande wateren (vennen en hoogveenputten) in bos, heide en hoogveen maar ook in graslanden, agrarische kleipolders met kwel, laagveen, uiterwaarden en op ruderaal terrein. De poelkikker wordt slechts zelden aangetroffen bij grote vijvers, meren of stromende wateren. Hij heeft een voorkeur voor onbeschaduwde wateren met een begroeide oeverzone. De larven leven in de bovenste waterlagen en in de snel opwarmende ondiepe oeverzones. In vergelijking met de meerkikker is de poelkikker vaker in kleinere wateren en in voedselarmere situaties te vinden. Buiten de voortplantingstijd kan hij

ook worden aangetroffen in weilanden en bossen die op enige afstand van het water liggen.

Poelkikkers zijn typische waterkikkers. Ze zijn zowel 's nachts als overdag actief. 's Nachts zijn ze vaak op het land om voedsel te zoeken. De poelkikker eet alles wat beweegt en kleiner is dan het dier zelf, zoals insecten, wormen en slakken. De larven eten algen, zoöplankton, macrofauna en larven van verwanten en soortgenoten. Het zijn zon- en warmteminnende dieren. De trek naar de voortplantingswateren start afhankelijk van het weer, wanneer ze uit hun winterslaap komen, tussen half maart en eind april. Als de luchttemperatuur 10 à 12 graden of meer wordt, meestal eind april of begin mei, wordt er gepaard. Het merendeel van de vrouwtjes zet in de tweede helft van mei de eieren af in eiklumpen. Een vrouwtje van de poelkikker zet 600 – 3000 eieren per seizoen af. In twee maanden tijd ontwikkelen de larven zich tot juveniele dieren. De metamorfose wordt tussen half juli en eind september voltooid. In de loop van het volgende jaar worden ze geslachtsrijp en het daaropvolgende jaar nemen ze deel aan de voortplanting. Poelkikkers verlaten vanaf oktober de waterkant en gaan op zoek naar een overwinteringsplaats op het land. Ze graven zich dan in de grond in, of kruipen in muizenholletjes of onder stronken. De overwinteringsplaatsen liggen afhankelijk van het landschapstype binnen de 100 à 200 meter van het water. Het grootste deel van de populatie gaat in winterslaap op het land, incidenteel overwinteren exemplaren in het water (Creemers & van Delft, 2009, Goverse et al. 2015).

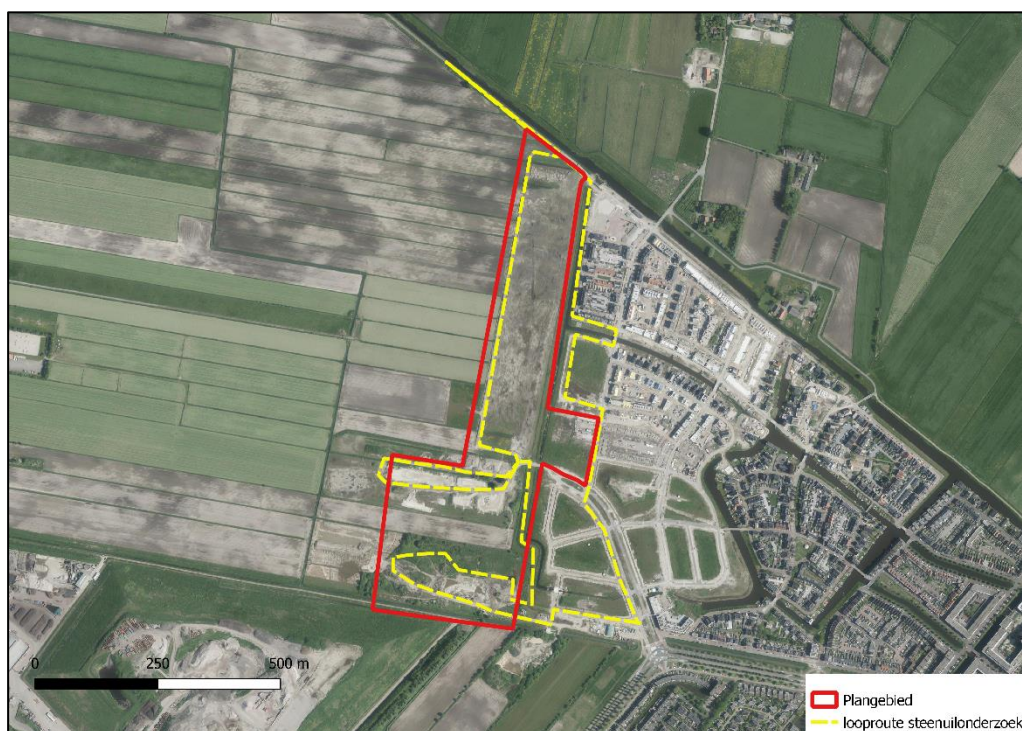
4 Onderzoeksmethodiek

4.1 Steenuil

4.1.1 Territoriumonderzoek

Het doel van territoriumonderzoek is om te bepalen waar in en in de omgeving van het plangebied territoria van steenuilen aanwezig zijn. Het onderzoeksgebied bestaat hierbij uit het plangebied, maar ook de omgeving eromheen. Op deze manier wordt ook duidelijk waar de territoria van de steenuilen in de omgeving van het plangebied liggen. Zo wordt duidelijk hoe de situatie van het plangebied zich tot de omgeving verhoudt. Ook wordt zo duidelijk of, wanneer er steenuilen aanwezig zijn in het plangebied, er eventueel uitwijkmogelijkheden zijn voor deze uilen in de omgeving.

Om het onderzoeksgebied goed te kunnen onderzoeken zijn de meeste openbare wegen hierbinnen gebruikt om het territoriumonderzoek uit te voeren. Zie navolgende afbeelding voor de ligging van het onderzoeksgebied en de looproutes op de openbare weg binnen en buiten het plangebied.

Luchtfoto van het plangebied en de looproute tijdens het steenuilonderzoek.

Het territoriumonderzoek is uitgevoerd conform het Soortinventarisatieprotocol van het Netwerk Groene Bureaus (2017), in de periode februari tot en met april. Het bestond uit drie veldbezoeken, waarbij minimaal een maand tussenperiode zit tussen het eerste en het laatste veldbezoek. Elk veldbezoek werd uitgevoerd door twee ecologen. Tijdens de veldbezoeken zijn vanaf minimaal een half uur na zonsondergang gedurende circa twee uur territoriumroepen en sociale roepen van steenuilen genoteerd. Om dergelijke roepjes van de steenuil uit te lokken werden tijdens deze avondbezoeken ook de territoriumroep van het mannetje op verschillende locaties afgespeeld. Elk

roepend mannetje vertegenwoordigt een territorium. In navolgende tabel is weergegeven wanneer de veldbezoeken zijn uitgevoerd en onder welke weersomstandigheden. In dit geval zijn alle veldbezoeken bij goede weersomstandigheden uitgevoerd. Weergegevens zijn geraadpleegd via de websites van het KNMI, Weer.nl en Buienradar.nl.

Tabel met onderzoeksgegevens. De zonsondergang is van belang, omdat volgens het protocol het veldbezoek pas een half uur na zonsondergang mag starten. Ook moet het goed weer zijn, zonder neerslag en geen harde wind (maximaal windkracht 3 Bft). Daarom is ook de windkracht en neerslag opgenomen.

Datum	Zon onder	Tijd (start)	Tijd (eind)	Temperatuur (°C)	Wind (Bft)	Neer- slag	Onderzoeks- omstandighe- den
24-02-2021	18:06	19:00	21:00	8	2	Geen	Goed
10-03-2021	18:32	19:30	21:30	7	0	Geen	Goed
05-04-2021	20:16	21:00	23:00	11	2	Geen	Goed

4.1.2 Sporenonderzoek

Op 10 maart 2022 is door een veldwerker sporenonderzoek naar de steenuil verricht. Dit sporenonderzoek heeft in en rond het plangebied plaatsgevonden en werd overdag uitgevoerd bij wisselvallig en winderig weer. Het doel van dit onderzoek is om een inschatting te maken van het gebruik van de steenuil van het plangebied. Er werd voornamelijk gelet op de aanwezigheid van steenuilen zelf, een nest, braakballen en poepsporen (krijtstrepen).

4.1.3 Informatie van lokale vogelwerkgroep en omwonende

In de omgeving van Amersfoort is een vogelwerkgroep actief, namelijk de Vogelwacht Utrecht, afdeling Amersfoort. Deze werkgroep houdt de nestlocaties van de steenuilen in deze regio bij. Dergelijke langjarige gegevens kunnen een waardevolle aanvulling op het territorium- en sporenonderzoek zijn. Voor dit onderzoek is dan ook contact gezocht met deze vogelwerkgroep.

4.2 Steenmarter

Het onderzoek naar de steenmarter is niet aan bepaalde protocollen of onderzoeksvoorwaarden gebonden. De steenmarter is het gehele jaar actief en daarom kan onderzoek naar de soort het gehele jaar uitgevoerd worden.

Onderzoek is uitgevoerd door uitgebreid sporenonderzoek in het gehele plangebied. Steenmarters laten herkenbare vraatsporen, uitwerpselen en loopsporen achter. Vraatsporen die steenmarters kunnen achterlaten zijn bijvoorbeeld: leeggegeten eieren, leeggegeten huiden van kleine zoogdieren, afgebeten veren of afgebeten koppen. Uitwerpselen van de steenmarter zijn 8-10 centimeter lang, 10-12 mm dik en in een punt uitlopend. Vaak zijn ook resten van vruchten in de uitwerpselen te zien. In de omgeving van een verblijfplaats worden uitwerpselen vaak op dezelfde plek gedeponeerd, een zogenaamde latrine. Hierdoor zijn de uitwerpselen ook makkelijk herkenbaar als steenmarteruitwerpselen. Loopsporen van steenmarter zijn makkelijk te verwarren met die van de op de steenmarter lijkende boommarter. De pootafdrukken

zijn 30-40 mm breed en 30-35 mm lang aan de voorvoet. Afdrukken van de achtervoet zijn 43 breed en 35 mm lang. De vindplaats kan uitsluitend bieden of het een loopspoor van een steenmarter of een boomarter betreft (Diepenbeek, 1999). Het sporenonderzoek heeft plaatsgevonden op 14 juni 2022.

Aanvullend op het sporenonderzoek zijn in het plangebied twee wildcamera's opgehangen om activiteit van de steenmarter te monitoren. Deze zijn opgehangen op 14 juni 2022 en hebben 6 weken op locatie gehangen tot 26 juli 2022. Tussendoor zijn de batterijen één keer vervangen. Aangezien het geschiktste deel van het plangebied voor de steenmarter het zuidelijk deel is, zijn hier de cameravallen opgehangen. Op andere delen van het plangebied is de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen op voorhand uitgesloten. Onderstaand kaartje laat de locatie van de wildcamera's zien.

Luchtfoto van het plangebied en de locatie van de wildcamera's.

4.3 Heikikker

Het nader onderzoek naar het leefgebied van de heikikker is uitgevoerd conform het kennisdocument van de heikikker (BIJ12, 2017). Er hebben twee veldbezoeken plaatsgevonden om te luisteren naar kooractiviteit van de heikikker. Het eerste veldbezoek vond plaats op 23 februari 2022 op de eerste zwoele zomeravond van het jaar. Het was vochtig en circa 8 graden Celsius en windkracht 2. Het tweede veldbezoek vond plaats op 10 maart 2022 met circa 7 graden Celsius en windkracht 0.

Tijdens de veldbezoeken is van een uur voor zonsondergang tot een uur na zonsondergang geluisterd naar kooractiviteit van de heikikker in het plangebied.

4.4 Poelkikker

Het nader onderzoek naar het leefgebied van de heikikker is uitgevoerd conform het kennisdocument van de poelkikker (BIJ12, 2017). Er hebben twee veldbezoeken plaatsgevonden om te luisteren naar kooractiviteit van de poelkikker. Het eerste veldbezoek vond plaats op 24 mei 2022 tijdens een relatief warme avond. Het was vochtig en circa 14 graden Celsius en windkracht 1. Het tweede veldbezoek vond plaats op 15 juni met circa 19 graden Celsius en windkracht 1.

Tijdens de veldbezoeken is van een uur voor zonsondergang tot een uur na zonsondergang geluisterd naar kooractiviteit van de poelkikker in het plangebied. Voor de poelkikker geldt dat dit één van de groene kikkers is. Deze soorten zijn moeilijk van elkaar te onderscheiden en kunnen deels met elkaar voortplanten. Wanneer minder dan 25% van de gehoorde groene kikkers als poelkikkers worden waargenomen, is nog een extra veldbezoek noodzakelijk waarbij kikkers gevangen worden met een schepnet. Dit extra veldbezoek heeft niet plaatsgevonden.

5 Resultaten

5.1 Steenuil

Tijdens het eerste veldbezoek (24 februari) werd het eerste uur niks gehoord. In het zuiden van het plangebied werden wel meerdere konijnen waargenomen. Later op de avond werd heel kort een reeks van drie sociale roepjes van een steenuil gehoord in het midden van het plangebied. Later op de avond werd dit echter niet herhaald. Ook met het afspelen van geluiden werd er niet meer gereageerd. Er zijn geen visuele waarnemingen van de steenuil gedaan.

Tijdens de twee opvolgende veldbezoeken (10 maart en 5 april) werd geen enkele waarneming van steenuilen gedaan in het plangebied. Ook tijdens het sporenonderzoek werden geen veren, krijtsporen of braakballen van de steenuil gevonden. Dit duidt erop dat de korte waarneming van de steenuil in de eerste ronde een individu was die nog een territorium moest zoeken. Het plangebied maakt geen deel uit van het territorium van een steenuil.

5.1.1 Resultaten uilenwerkgroep

Uit contact met de uilenwerkgroep zijn de volgende gegevens naar voren gekomen:

- Calveenseweg Amersfoort bij percelen 5 en 7 is territorium van steenuil. broed niet in onze kasten daar.
- Keienweg 2 Nijkerk, al meer dan 5 jaar broedsels.
- Brandweg 3 Nijkerk, al 2 jaar broedsels.
- Brandweg 5 Nijkerk, al meer dan 5 jaar broedsels.
- Achterhoekerweg 3 Nijkerk, heeft jaren steenuil gebroed maar de schuren zijn er gesloopt en de uilen hebben we niet meer gezien.

Deze gegevens zijn in onderstaande kaart verwerkt, waarbij de punten de nestlocaties weergegeven en met groene kaders zijn de waarschijnlijke territoria weergegeven. Deze territoria zijn gebaseerd op de grootte van een gemiddeld steenuilen territoria (5 tot 30 ha) en op de aanwezigheid van geschikt leefgebied. Uit deze analyse blijkt dat er geen essentieel leefgebied voor de steenuil aanwezig is in het plangebied, wat ook aansluit op de onderzoeksresultaten van het territorium onderzoek.

Informatie van de steenuilenwerkgroep weergegeven op de kaart. Op de kaart zie je het plangebied (rood omkaderd), locaties met broedende steenuilen (groene stippen), de verwachte territoriums (groene vlakken) en de locatie waar in het verleden steenuilen broedden (rode stip).

5.2 Steenmarter

Tijdens het sporenonderzoek van de steenmarter zijn geen sporen gevonden die duiden op regelmatig gebruik van het plangebied door een steenmarter. Er waren geen uitwerpselen, prooiresten of haren van de steenmarter aanwezig.

De wildcamera's hebben ook geen steenmarters vastgelegd. Er werden voornamelijk konijnen en vogelsoorten waargenomen op de wildcamera's in het plangebied. Onderstaande afbeeldingen geven een voorbeeld van de waarnemingen.

Konijn

Holenduif

5.3 Heikikker

Tijdens beide veldbezoeken is alleen enige kooractiviteit van de bruine kikker waargenomen. Kooractiviteit van de heikikker was nooit aanwezig. Omdat de heikikker vaak alleen op vrij specifieke avonden veel kooractiviteit vertoont, is na beide bezoeken waarneming.nl geraadpleegd om te kijken of elders in de regio wel waarnemingen van de heikikker zijn gedaan. Dit was beide keren het geval. Dit geeft aan dat de omstandigheden echt goed waren voor de heikikker. Omdat er geen activiteit was op een zeer geschikte avond, kan gesteld worden dat er geen voortplantingshabitat van de heikikker in het plangebied aanwezig is.

5.4 Poelkikker

Tijdens de veldbezoeken voor de poelkikker is alleen kooractiviteit van de bastaardkikker gehoord. In sommige gevallen laten bastaardkikkers nog kooractiviteit horen waar enkele individuen als poelkikker klinken. Dat was hier niet het geval. 100% van de kooractiviteit klonk als bastaardkikker. Het is daarom uitgesloten dat voortplantingshabitat van de poelkikker in het plangebied aanwezig is. Een aanvullend veldbezoek waarbij geschept wordt naar de kikker is daarom niet noodzakelijk.

6 Conclusie en advies

6.1 Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?

In het plangebied is onderzoek verricht naar de aanwezigheid van essentiële elementen van steenuil, steenmarter, heikikker en poelkikker. Van geen van de soorten zijn essentiële elementen aangetroffen. Dit betekent dat met de voorgenomen plannen geen essentiële elementen van beschermde soorten verloren gaan en het goed te voorkomen is om verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming te overtreden. Wel dient te allen tijde rekening gehouden te worden met broedende vogels en de zorgplicht.

6.2 Broedperiode en zorgplicht

De zorgplicht van de Wet natuurbescherming is altijd van toepassing. Iedereen moet voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden te verrichten buiten kwetsbare periodes (het voortplantings- en winterslaapseizoen). Ook kan er gefaseerd worden gewerkt om dieren de kans te geven om te vluchten.

Verder kunnen bij (de start van) werkzaamheden in de broedperiode, broedende vogels worden verstoord, of hun nesten worden aangetast. Als dit leidt tot aantasting van de gunstige staat van instandhouding van deze vogelsoort, is een dergelijk nest strikt beschermd volgens de Wet natuurbescherming. De broedperiode loopt globaal van half maart tot half augustus. Er is hiervoor geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Wet natuurbescherming. Wij adviseren daarom om de werkzaamheden buiten de broedperiode te starten.

6.3 Vervolgstappen

- Houd rekening met broedende vogels;
- Houd rekening met de zorgplicht.

Geraadpleegde literatuur

BIJ12, 2017. Kennisdocument Heikikker *Rana arvalis*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Poelkikker *Rana lessonae*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12. 2017. Kennisdocument Steenuil. *Athena noctua*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

Ministerie EZLI. 2012. Memorie van toelichting bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk.

Ministerie EZ. 2015. Memorie van antwoord bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Netwerk Groene Bureaus, Definitielijst Netwerk Groene Bureaus 2020, 16 januari 2020.

SAB, 2021. Quick scan natuur. Amersfoort, Scholen- en Voorzieningencluster Laak 2B. SAB, Arnhem.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5: 1-584. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden

Websites:

www.bij12.nl

www.ndff.nl

www.rijksoverheid.nl

www.sovon.nl

www.vleermuizenindestad.nl

www.vogelbescherming.nl

www.wetten.nl

www.zoogdiervereniging.nl